

A magyarországi nemzetiségek ifjúsági szervezeteinek helyzete

Műhelybeszélgetés a Magyar Művelődési Intézetben

Borbáth Erika főigazgató:

Tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit, aki a mai meghívásunkat elfogadta. Gazdag múlt áll az Intézet mögött, ami a nemzetiségi kulturális tevékenységet segíti. Van azonban egy nagy adósságunk: nem vontuk be a munkába az ifjúsági szervezeteket, pontosabban azokat, akik letéteményesei és a stafétabot továbbvivői a nemzetiségi identitás megőrzésének, a nemzetiségi kultúra ápolásának. A Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács tagjai úgy döntöttek, teremtsünk fórumot, ami jó alkalom lehet a továbbgondolásra. Rendkívül nagy nyitottsággal és kíváncsisággal várjuk az ifjúsági szervezetek tevékenységének a bemutatását. Kívánok ehhez jó munkát, bízom abban, hogy folytatása következik!

Paulik Antal, a Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya főigazgató-helyettese, levezető elnök:

Úgy húsz évvel ezelőtt, az 1980-as évek végén, amikor megszűnt a KISZ – mely addig a tanintézményekben és mindenféle ifjúsági központokban jelen volt – keletkezett egy nagy űr. Akkor kezdődött egyfajta reneszánsza, újjászerveződése a fiatalok önszerveződéseinek. Kisebbségi területen mindig probléma volt az ifjúsági szervezetekkel, s ez mostanában sincs másképp. Azt látom, hogy a középiskolákat elhagyó fiatalok nem nemzetiségi területen tanulnak tovább. A főiskolán, egyetemen, esetleg ha nemzetiségi szakra is mennek, talán még van valami kapcsolatuk a kisebbséggel, de nem biztos, hogy szervezethez kapcsolódóan. Itt-ott-amott, tán még foglalkoznak a kultúra továbbvitelével, kisebbségi kultúrával, programok szervezésével, de nincs egyfajta olyan koordináció, amely akár országosan, vagy nagyobb régióban mozgatná ezeket a fiatalokat. Miért probléma ez? A 2001-es népszámlálás után a KSH feldolgozta a kisebbségi adatokat, és ha megnézzük a magyarországi nemzetiségek kormegoszlását, az úgynevezett korfát – szlovák példákat fogok mondani – az ötven év fölöttiek adják az összeírt szlovák népesség 60%-át, és a húsz év alattiak elenyésző, 6-8% körül voltak. A többi kisebbségnél is nagyjából ez az arány. Mit jelent ez? Azt, hogy a fiatalok nem kötődnek már a szüleik nyelvéhez, kultúrájához. Ez persze felveti azt a kérdést is, lesz-e

utánpótlás, továbbá, hogy van-e értelme annak, amit az idősebbek tesznek? Van-e értelme egyáltalán fenntartani önkormányzati rendszert, civil szférát, ha nem támaszt utánpótlást, folyamatosságot, a jövő nemzedékei körében. A kulturális egyesületek, táncsoportok, kórusok, színjátszó csoportok még viszonylag aktívak, de ezek általában inkább iskolához kötődnek (középiskola, egyetemi tanszék), illetve nagyobb egyesületekhez, és azoknak egyfajta ifjúsági utánpótlását is szolgálhatják, vagy pedig tényleg baráti körök.

Egyfajta politikai utánpótlásra van szüksége az önkormányzati rendszernek és a civil szférának. Vannak lapok, rádióstúdiók, ahol az én tájékozódásom szerint igen nehéz mikrofonképes, nyelvet beszélő, kisebbséghez tartozó fiatalokkal feltölteni az álláshelyeket, mert senkinek nincs olyan országos szervezete, amelyik összefogná mindazokat, akik ebben valamennyire aktívak lehetnek.

Komjáthi Anna, a magyarországi szlovák fiatalok helyzetéről:

Talán feltűnt, hogy nem egy konkrét ifjúsági egyesület vezetőjeként vagy képviselőjeként mutatkoztam be. Nem vagyok ugyanis egyik sem; ha pontosan fogalmazok, akkor azt mondom, hogy egy formálódó egyesület, egy éppen alakuló közösség tagjaként beszélek. A legnagyobb magyarországi szlovák civil szervezet, a *Magyarországi Szlovákok Szövetsége az elsők között tevélegesen is reagált a problémákra*. Mielőtt rátérnék erre, fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Szövetség egyébként is sok-sok éve óriási szerepet játszik abban, hogy a különböző régiókban élő fiatalok megismerkedhessenek. Közel két évtizede szervez országos szintű rendezvényeket, például vers- és prózamondó, valamint énekversenyt, melyek során lehetőség nyílt és nyílik nemcsak egymás személyének, hanem egymás kulturális hagyományának megismerésére is. Mi, akik rendszeresen részt vettünk/veszünk ezen alkalmakon, így szereztünk tudomást és ismereteket a többiekről. Ez kulcsfontosságú, mert lehetőség nyílik az összehasonlításra, saját helyünk meghatározására. Arra, hogy felismerjük a különbözőségben azt a bizonyos egységet és fordítva. (Látszólag egészen egyszerű dolgokra gondolok: egy-egy népdalszöveg felisme-

résére egy más dallamban például.) A másik ehhez kapcsolódó program a versenyek résztvevőinek – de nem csak számukra – minden évben megrendezett *nyári tábor Szlovákiában*. Itt is szövődnek a barátságok, a szerelmek, cserélődnek a telefonszámok, az e-mail címek. A változatos tábori programok rendkívül erős élményanyagot jelentenek, komoly közösségépítő szerepük van.

A Szövetség meghirdetett két találkozót, amolyan beszélgető-fórumot *Mátraszentimré*n, majd *Szlovákiában*. Beszélgettünk-vitatkoztunk arról, mit is szeretnénk, milyen problémákat látunk, milyen megoldásokon gondolkodunk, vagy szeretnénk-e egyáltalán valamit? Az első alkalom egy klub vagy szervezet lehetőségének felvetésével zárult. Azon a napon a legtöbb szó a nyelvről és az oktatásról esett, hiszen ezek mindenkit érintenek. Már is kiderült, hogy talán a legfontosabb kérdésbe ütköztünk: a nyelvtudás kérdésébe. Súlyos probléma, hogy kevés fiatal beszéli a nyelvet vagy nem elégségesek az ismeretei. Arra a kérdésre, hogy nyelvtudás nélkül mit lehet tenni, és meddig tudunk elmenni, akkor és ott nem tudtunk válaszolni s valószínűleg egyhamar nem is fogunk. Ami azonban biztos volt, hogy akármilyen szervezet is alakul, elsődleges feladatának tekinti majd a nyelvfejlesztést. Sokan említették, hogy a tanórákon kívül kevés lehetőségük van gyakorolni a nyelvet, a középiskolában és felsőfokú tanulmányaik alatt a fiatalok elenyésző hányada tanulja tovább a szlovákot. Ezért második, ehhez kapcsolódó feladatként rögtön megfogalmazódott a *nyelvhasználat lehetőségének biztosítása*. Ebből egyenesen következett, hogy az anyanyelvi közeg lenne a legelőnyösebb, tehát táborok, hosszú hétvégék, kirándulások szervezése.

Nem sokkal később, az újabb összejöveteleken ismét sokat beszélünk a nyelvről és az oktatásról, azzal a különbséggel, hogy sokkal többen szólaltak fel, mesélték el élményeiket, mondták el véleményüket. Közvetlenebbek és fesztelenebbek voltunk. E két téma mellett az identitás, pontosabban a kettős identitás fogalmát is érintettük. Ekkor derült ki, hogy sokak számára nem világos, nem tisztázott, mit is jelent az, hogy magyarországi szlovák. *Hogyan illeszkedik a magyarságtudatba egy nemzetiségi öntudat, hogy mit jelent így és változik-e ettől a hazaszeretet fogalma, hogy mitől és mennyiben más ez a helyzet, mint szlovákiai magyarnak lenni*. Szándékaink kerékkötői elsősorban mi magunk lehetünk, a mi döntésünk, hogy hogyan tovább? Reméljük, leszünk annyian, hogy hallassuk a hangunkat. Így bízom benne, hogy az esetleges következő, hasonló találkozón már én is egy szervezet tagjaként vehetek részt.

Agárdi Bendegúz Szpirosz, a görög nemzetiségű fiatalok helyzetéről 1991-től napjainkig:

Szeretném hangsúlyozni, hogy nem a Görög Ifjúsági Egyesület vezetőjeként, hanem egykori vezetőjeként, illetve a Fővárosi Görög Önkormányzat jelenlegi elnökeként vagyok itt. A GIE jelenlegi elnöke, Simon Éva Zoi. A mai magyarországi görög fiatalok

lok a II. világháború utáni görög polgárháború ide menekült politikai menekültjeinek leszármazottai. Volt egy első görög diaszpóra, aminek tagjai mára már többnyire asszimilálódtak, a fellelhető tagok nem aktívak, illetve nem beszélik a görög nyelvet, de vannak közösségünkben ezekből a családokból származó tagok is.

1957-től 1983-ig a Magyarországon Élő Görög Politikai Menekültek Egyesülete volt az a szervezet, amely a hazai görögség kulturális életét szervezte. 1983-ban, a politikai változásoknak köszönhetően, megszűnt a politikai menekült státusz, ezért a szervezet átalakult. Így jött létre a *Magyarországi Görögök Kulturális Egyesülete*, az MGKE (közismert görög néven a Szilogosz). Ez aztán a kisebbségi önkormányzatok megalakulásáig továbbra is az egyetlen szervezet volt a görögségnek. 1991-ben változás történt. Teljesen kicserélődött a vezetőség s az Egyesületet megreformálták. Egyebek mellett Ifjúsági Bizottsága is alakult, melynek *Dzindzisz Jorgosz* lett az elnöke, a későbbi országos elnök. Új, fiatal személyeket is bevontak, hogy valahogy felélénkítsék a közösségben a fiatalok aktivitását. 1993-ban fogadták el a Kisebbségi törvényt, majd lezajlottak az első kisebbségi önkormányzati választások is. Ez törést jelentett a civil szervezet életében, mert a kisebbségi önkormányzatok az akkori egyetlen nemzetiségi szervezet szinte valamennyi tevékenységét átvették. Ezt a mai napig nem heverte ki országos szervezetünk, az MGKE. Vannak törekvések a megújítására, s meg kell találni azt a megfelelő formát, ami az Egyesület és az önkormányzatok feladata. Ez a jövő egyik legfontosabb kérdése. 2001-ben elindult a *nyelvoktatás*, mert a görög fiatalok többsége sem beszél görögül. Ez az elmúlt évtizedben, a kisebbségi önkormányzati rendszernek hála, kedvezően változott. Budapesten s vidéki tagozataként Miskolcon, Százhalombattán, Pécsen, Tatabányán, Dunaújvárosban működni kezdett egy állandó délutáni iskola, Beloianiszban pedig az általános iskolában megmaradt a nemzetiségi nyelvoktatás. Az önkormányzaton belül a nyelvoktatás 1995-től kezdve rendkívül sok görög fiatalot vonzott a közösséghez. 2001-ben hoztuk létre a *Görög Ifjúsági Egyesületet*, amelynek egyébként alapító tagja vagyok. Szerettük volna a görög nemzetiségű fiatalok életét jobban megszervezni, mert nem mindenki táncolt s életkoránál fogva nem mindenki járt a görög iskolába. Voltak olyan fiatalok, akiknek a GIE nyújtott lehetőséget, programokat, amellyel megtalálhatták a görögségüket. Az identitása – én úgy érzem – minden görög fiatalnak megvan. A vegyes házasságban születetteknél is ott szunnyad, s kellene olyan programok, amik ennek lökést adnak. Az identitás kialakulása véleményem szerint nem egyik napról a másikra megy végbe, az egy folyamat. Lehet, hogy valaki tizenévesen talál rá a gyökereire. A GIE több olyan programot szervezett, ami népszerű volt. Foci-csapatot hoztunk létre, táborokat szerveztünk.

2003-ban a *Helidonaki* is egyesület lett, majd ugyanebben az évben, megalakult a *Neaniki Szkini*,

az önkormányzat színjátszó csoportja, amely azóta folyamatosan részt vesz a Nemzetiségi Színházi Tárlákon. Zömében fiatalok a tagjai.

2004-ben az iskolán belül egy zeneiskola is létrejött. Szombatonként szintén nagy érdeklődésre tart számot a fiatalok körében. A görög fiatalok azt tartják a nyelvtanulásról, hogy akkor tud valaki az anyaországban élni, vagy onnan érkező emberekkel kommunikálni, a görög kultúrát megismerni, ha beszéli a nyelvet. Az anyanyelvi színjátszás, a közös sport, a tánc- és zenetanulás, a zenés ifjúsági estek, táborok is erre ösztönöznek. A zeneiskola hatására fiatalokból számos zenekar alakult.

A 2002/2003-as választásokon a GIE jelölő szervezet volt, ennek következtében sok fiatal került az önkormányzatokba. Jó volt-e vagy nem? Voltak előnyei és hátrányai is. Előnye, hogy sok fiatal kapcsolódott be a közelebbi tevékenységbe, sok fiatal elkezdte az önkormányzati munkát, tehát az utánpótlás nagyjából kialakult. Előny volt például, hogy az egyik kerületben így tudtuk kivédeni a nem görögök önkormányzatba kerülését. Hátrálynak bizonyult azonban, hogy a fiatalokat megfertőzte ez a politikai acsarkodás, bizonyos dolgokban felerősödtek az eltérő vélemények és ezek a szervezet életében kisebb törést okoztak. Nem jó, ha a politika beágyazódik a civil szervezetekbe!

2006-ig voltam elnöke az Egyesületnek, amely az elmúlt két évben már nem volt különösebben aktív. Mindenesetre létezik, és fontos, hogy találjunk olyan fiatalokat, akikben lelkesedés is van és képesek arra, hogy összefogják a szervezetet!

Filipovics Rajmund, a Magyarországi Gradistyei Horvát Fiatalok Egyesületéről:

Az egyesületet 1992-ben hozták létre horvát fiatalok, akik a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola horvát szakos hallgatói voltak. Úgy gondolták, hogy a rendszerváltás után kellene valami olyasmit létrehozni – egy egyesület formájában –, ami aktivizálja a gradistyei horvát falvakban élő fiatalokat, valamint segíti az anyanyelvi kultúra és hagyományok megőrzését, ápolását, a horvát identitás- és nemzetiség tudat építését, erősítését. Ezek az 1992-93-ban megfogalmazott szándékok lettek a mi legfontosabb céljaink is. 2006-tól vagyok az egyesület elnöke. Az első lépés a közös program kidolgozása volt: egy nyári tábor az mindig jó időtöltés lehet. 1994 nyarán indult a tábor, ami még ma is a legfontosabb programunk. A terv az volt, hogy minden évben másik faluban rendezünk egy ifjúsági tábort, ahol délelőtt-délután komolyabb előadások vannak, pl. a gradistyei horvátorság történelméről, nyelvéről, színházi előadások, folklórműsor, este pedig koncertek. Természetesen mind horvát nyelven, vagy legfeljebb két nyelven. A sikeres kezdés után folytatódott is a szervezés, minden évben más-más helyszínen. Nagy büszkeségünk, hogy tavaly rendeztük meg a tizenötödiket, tehát megállás nélkül, minden évben sikerrel jártunk. Az utóbbi időben már ausztriai, szlovákiai résztve-

vők is érkeztek, s más horvát régiókból is sikerült hozzánk csábítani erre a pár napos összejövetelre fiatalokat.

A tambura a horvátorság nemzeti hangszere. Arra gondoltunk, hogy a középiskolásokat már talán sikerült megszólítani valahogy, de aki esetleg pár év múlva résztvevője lehet az énekversenynek, azok a mostani általános iskolások. A különböző, két tan nyelvű iskolákban tanulókat próbáljuk meg összehozni. Minden iskolában működik tamburazenekar, mutassák meg egymásnak, mit tudnak, egymást is megismerjék, és a szülőkkel is megismertessük magunkat. Így talán könnyebben engedik el 1-2 év múlva ezeket a gyerekeket közénk. Ezért kezdtünk a gyermek tamburazenekarok találkozájának szervezésébe.

Nemzetközi kapcsolataink közül az ausztriai (HAK, Bécs) és szlovákiai gradistyei fiatalok szervezetével kialakítottak a legfontosabbak. Kölcsönösen részt veszünk egymás rendezvényein, (nyelvhazsárlat, tapasztalatcsere). Az Európai Nemzetiségek Ifjúsági Szervezete (Youth of European Nationalities, a YEN) külsős tagjai vagyunk, anyagi lehetőségeinkhez mérten igyekszünk részt venni a rendezvényeiken. A Horvát Fiatalok Egyesülete, a Horvát Országos Önkormányzat szervezete volt, amely azért jött létre, hogy országos szinten fogja össze a fiatalokat, sajnos különböző okoknál fogva nem volt hosszú életű. Ez a mai napig fájó pont, mivel nincs országos szervezetünk.

Nehézséget jelent számunkra az is, hogy nincs központunk, ami kezdetben Szombathely volt. A kapcsolattartás mindig valamelyik faluban zajlik, bár a technika segítségével azért fenn tudjuk tartani egymással az összeköttetést. A legészakibb és legdélibb település közötti 150 km-es távolságot másként nehéz leküzdeni. Kis létszámú nemzetiség vagyunk, a következő tíz-húsz évben sem leszünk többen, sőt... A jövőben szorosabb együttműködést kívánunk kialakítani a többi nemzetiségi szervezettel: információ- és tapasztalat-cserére gondolunk. Kellene tanulnunk egymástól.

Koch Emil, a GJU, a Magyarországi Német Fiatalok Közösségéről (MNFK):

Az egyesület korábbi elnevezése (2008-ig) Magyarországi Ifjú Németek Közössége volt, aminek sokkal szebben csengett a rövidítése (MINK), szélsőjobboldalról viszont több támadás ért bennünket emiatt, ezért kénytelenek voltunk megváltoztatni a nevünket. Az Egyesület 1989. december 31-én alakult meg Pécsen, a Lenau Házban. Néhány fiatal összejött és úgy gondolta, hogy jó lenne egy ifjúsági szervezetet létrehozni és szerencsére sikerült nekik. Az MNFK országos szervezet, jelenleg négyszáz tagja van. A legnagyobb kisebbségi ifjúsági szervezet vagyunk Magyarországon. Napjainkban 14 Baráti Kör – valamennyi önálló, bejegyzett, helyi szervezetenként – működik országszerte, de a központ Baranya és Tolna megye, ahol a legnagyobb számban

él a német kisebbség. Az egyesület legfőbb szerve a küldöttgyűlés, amely megválasztja a háromtagú elnökséget, mely rotációs rendszerben működik: egyvalaki mindig az elnökségben marad, hogy a tudást, a tapasztalatokat továbbadja. A Felügyelő Bizottság ellenőrzi a pénzügyi tevékenységet, továbbá a Multiplikátorok, valamint az Irodavezetés, amelynek felépítése hasonló. *Céljaink és feladataink*, úgy is fogalmazhatnánk, hogy problémák, amiket feladatként, kihívásként kell felfogni: a nemzetiségi fiataljaink mozgósítása. Az identitástudat erősítése, mivel nem az első helyen szerepel a fiataloknál, ezért nagyon nehéz feladat.

A hagyományok ápolására nagyon sok szervezet van a német kisebbségen belül (kórusok, táncosok stb). Mi azokat a fiatalokat is be szeretnénk vonni, akiknek nincs lehetőségük vagy affinitásuk, hogy ezekben teljesebben ki. Az utánpótlás nevelés során a 14-35 év közötti fiatalokra összpontosítunk, a 14 év alattiaknak van egy VUK nevű szervezetük, elviekben utána mi vesszük át őket, de a gyakorlatban ez nem sikerül mindig.

2007 novembere óta működik a *multiplikátor rendszer*. A multiplikátorok (6-10 fő) az elnökség munkáját segítik. A küldöttgyűlés választja meg őket az elnökség javaslatára. A cél ezzel az, hogy a folyamatosság biztosítva legyen (közülük kerülhetnek ki majd a későbbi elnökség tagjai). Feladatuk az új tagok toborzása. A nemzetiségi lakosság szétszórtságban él, ezért nagy segítség, ha elmennek az iskolákba, az egyesületekhez és bemutatják, képviselik a GJU-t. Programok szervezésében, előkészítésében is segítenek. A megfelelő kommunikáció biztosításában is közreműködnek. Egyes régiókban kísérik figyelemmel és tájékoztatják, az ottani Baráti Köröket. A helyi multiplikátoroktól tudnak segítséget kérni, ezzel is tehermentesítve az elnökséget.

Vannak állandó programjaink: minden évben rendezünk egy országos találkozót (idén már a 15-et). Ez elsősorban a 18 év fölötti fiataloknak szól. Az elő-szilveszterünkön általában 4-500 fő vesz részt. Ez egyben az egyesület születésnapja is (idén a 20.). Népszerű a focikupa is. Január utolsó hétvégéjén 11. alkalommal került megrendezésre. Az utóbbi években 120-150 fő, 16-20 csapat vett részt, vegyesen fiúk és lányok. A kreativitás táborát a 14-18 év közötti korosztálynak szervezzük. A német nyelvvel, a színházzal és a médiával kapcsolatos foglalkozások adják a gerincét. Ezek állandó helyszíne *Mecseknádasd*. Számos más programunk közül kiemelném a népszerű kerékpártúrát, őseink nyomában Ulmtól Budapestig, három szakaszban, vagy a filmesteket, amelyekre legutóbb Szegeden került sor.

A továbbképzések a multiplikátor rendszeren belül zajlanak. Ezek alkalmával a prezentációs technikával, a kommunikációs tréningekkel, a pályázatírással ismerkednek a fiatalok, természetesen német nyelven. Van médiaszemináriumunk is. Kétévente rendezzük. Ellátogatunk bizonyos médiumhoz: Unser Bildschirm, Pécsi Rádió, Neue Zeitung szerkesztősége. Az Ex-changes valójában cserekapcsolatokat jelent, most a frízeknél lesz, részvételünk az EU-s pályázati kiírásoktól függ.

Mi is fontosnak tartjuk a kapcsolatok ápolását. A FUEV (angolul FUEN), azaz az Európai Népcsoportok Föderális Uniója tagjai vagyunk. Tavaly létrehoztuk a német nemzetiségi válogatott focicsapatot, s a FUEN szervezésében kint voltunk azon a kisebbségi EB-n, (Europeada), amelyen rajtunk kívül itthonról a cigány válogatott is képviselte hazánkat. Összesen tizenhat nemzetiség versenyzett, a rendezvénynek Svájc adott otthont. A 1994-től a YEN-nek is tagjai vagyunk, éppen most van a küldöttgyűlésük Pozsonyban. Az IFA (a stuttgarti székhelyű Külföldi Kapcsolatokért Intézménye) is a partnerünk, egy finn gyakornok egy évig lesz nálunk. Az IFA fizeti és az irodavezetés mellett segíti a munkánkat, ami óriási támogatást jelent. 2006-tól lehetőséget biztosítottak nekünk, hogy az UNESCO Fiatalok Világfesztiválján is részt vegyünk. Támogatóink az anyaországi és magyarországi kisebbségeket és ifjúságot segítő szervezetek, kormányzati szervek, az országos német önkormányzat s különböző cégek, vállalkozások.

Igen fontos számunkra a média-megjelenés is. A magyarországi német nyelvű hetilapban, a Neue Zeitungban saját oldalunk és rovatunk van, rendszeresen tudósítanak munkánkról a kisebbségi tévé- és rádióadásokban s szerkesztünk egy saját honlapot is. Szerencsére van székhelyünk, Budapesten a hazai Németek Házában biztosítanak számunkra egy irodát. Minden programunkhoz kitaláltunk egy figurát, egy logót, így megismernek minket mindent, itthon és külföldön egyaránt.

Paulik Antal:

Szünet nélkül, a lendülettől hajtva átbeszélgettünk vagy három és fél órát. Ez is bizonyítja, hogy a kezdeményezésnek volt alapja. Az, ami ezután megtehető, hogy ne ez az első találkozás legyen az utolsó. Azt gondolom, jó az, ha tudnak egymásról a nemzetiségi ifjúsági szervezetek. Hosszú távon előbb-utóbb lehetnek olyan helyzetek, amikor együtt tudnak működni, akár országos önkormányzati szinten is. Kell, hogy bízzunk ebben! Viszontlátásra a legközelebbi ifjúsági fórumon!